

Boljševizam

Nedavno je Rene Fülöp-Miller izdao oveći prikaz ruskog boljševizma pod naslovom »Geist u. Gesicht des Bolschewismus« s 500 ilustracija i 490 str. oktava (Amalthea-Verlag, Zürich, Leipzig, Wien). Pisac raspravlja o Lenjinu, kolektivnom čovjeku, filozofiji, umjetnosti, muzici, kazalištu, vjeri u duhu boljševizma. Važan je i pregled svih reformi, što ih je boljševizam poduzeo. No nas najviše zanima filozofijsko i vjersko pitanje te ruske aždaje, pa ćemo evo to i iznijeti u kratkim crtama.

1. Boljševička filozofija.

Lenjin je htio da stvori novo ljudsko društvo, koje ima svoja posebna politička i gospodarska načela, svoje teorije. No kako bi bilo moguće podići duševnu zgradu bez ikakove filozofije? Stoga mora boljševička država imati i svoju filozofiju. Lenjin se odlučio za materijalističku. To pak znači najaviti najžešću borbu idealističkoj filozofiji. Pa zaista i jest ta borba treća i završna faza boljševičke borbe za gospodstvo u Rusiji. Zašto ustaje Lenjin protiv filozofijskoga idealizma? Jer u svakom idealističkom sustavu vidi neko teleoško jedinstvo i time neku »skrivenu nabožnost«. U prirodi i društvu vlada samo uzročnost — to je jedino načelo, koje boljševici priznaju. Sve, što postoji, stoga postoji, jer ima nešto prije sebe, n. pr. čovječanstvo ide prema komunizmu, jer je kapitalističko društvo izazvalo proletarijat. Boljševik stoga nikada ne pita za cilj ili konac, nego samo za početak. Za njega je pitanje o slobodnoj volji samo rafinirani oblik religioznosti i stoga zapreka **znanstvenog razvitka**. Izvan materijalizma sve je laž. Idealizam je zadnje utočište buržoazije pred sigurnom propašću. Stoga je onaj protivnik boljševizma, koji prihvati autonomni duševni život; jedino je materijalizam dopušten.

Lenjin je za par dana proučio pitanje i razliku između idealističke i materijalističke filozofije, pa se odlučio za ovu zadnju. I oveći broj sveučilišnih profesora uze da to popularizira. Ovim profesorima nije vrhunac grčke filozofije u Platonizmu, nego u Demokritu materijalisti. Boljševička je Rusija stoga službeno tog filozofa proglasila jedinim državnim filozofom. Deborin i Buharin slave tu filozofiju kao najmudriju.

Boljševici udariše na protivnike poplavom svojih brošura. Sa sveučilišta moradoše otići preko granice svi profesori, koji su bili pristaše idealističke filozofije; poslije filozofa odoše i povjesničari; ostadoše samo oni juriste, koji se pokloniše novoj nauci,

što priznaje samo kolektivna prava. Daskora je osnovan odbor »za pučku prosvjetu«, kome je na čelu Nadežda Krupskaja, Lenjinova udovica, a taj je izdao popis zabranjenih knjiga. Po tom popisu izbacije iz javnih biblioteka Platona, Kanta, Schopenhauera, Spencera, Macha, Nietzschea, svega neko 94 pisca. Boljševizam eto tako žestoko nastupa na obranu materijalizma, premda je prije Lenjinove službene izjave g. 1917. upravo duhovni vođa boljševizma Bogdanov zastupao filozofijski idealizam (opirući se na Macna i Avenariususa) protiv Plehanova i Deborina kao materijalista.

Materijalistima je umjetnost proizvod ekonomskih prilika, pa stoga i njom vladaju samo zakoni ljudskog razvitka.

Što je s objektivnim istinama prema boljševičkoj filozofiji? Deborin, taj komentator Lenjinov, odgovara na to: Naša su osjećanja slika jedine i zadnje objektivne istine, ali mi ne možemo tu istinu do konca spoznati, nego tako, da uza nju nema druge istine niti je može biti. Materijalista je skroz protivan relativisti. Kuskli je boljševizam zabacio i Einsteinove teorije. Ali kako da onda ne bude opreke između boljševičkih teorija i rezultata prirodnih znanosti? Tome hoće Lenjin da doskoči svojom razlikom između filozofijske istine i rezultata posebnih istraživanja. Stoga dala se posebna skupina mladih učenih boljševika na to, da podvrgnu reviziji prirodne znanosti u duhu marksizma. Ta je skupina proglasila reakcionarnom svaku fiziku, koja bi se idealistički orijentirala. Ta sve je duhovno na koncu konca samo proizvod materije, pa zašto da se fizika drukčije orijentira?

Kako se vidi, temelj je boljševizma lažan i kriv. Ne postoji samo materija. Iskustvo nam jamči, da je u nama nešto, što se ne mijenja promjenom tijela niti je proizvod kvantiteta ili kvaliteta naših moždana, a to je duh. Imam i slobodnu volju, kojom biram između dviju stvari jednu ili drugu ili ni jednu ili protivno. O tome nas podučava svagdanje opažanje. Isto tako čovjek nije autonoman u svom moralnom djelovanju; čuti naime u sebi zakon, koji ga moralno sili, da nešto radi ili ne. Čovjek postaje najveći nesmisao za onoga, koji prihvaća filozofijski materijalizam.

2. Boljševizam kao sekta.

Boljševizam je uistinu neki vjerski surogat, koji hoće da ispuni mjesto, što ga je prije zauzimala stara vjera. To je nova sekta. Pače: boljševizam je najžešća sekta, jer posebna diktatura straži, da se pri tome ne bi tko odalečio od ortodoksnog marksizma. Boljševizam nije nikakav znanstveni materijalizam, nego neka vrst vjere, kakove su sve sekte. O znanosti je Herzen zabilježio, da nas uči poniznosti; Spinoza jamči, da je znanost ljubav. Fritz Gerlich kaže u svom spisu »Der Kommunismus als Lehre vom Tausendjährigen Reich«, da je nesnošljivost znak sektarstva. On veli dalje: »Tu je pitanje o rivalitetu bogova. Mark-

sistički bog t. j. evolucijski zakon ekonomskih prilika, ustaje protiv osobnoga kršćanskoga Boga.« Kadgod je Lenjin pisao protiv vjere, rijetko je kada iznio znanstvenih prigovora, kako su to činili francuski enciklopediste. On se srdio na prijatelja Gorkoga, što je neko doba tražio Boga, pa mu piše »boga tražiti i boga stvoriti znači isto kao žuti i plavi vrag«. Pri tome zaboravlja, da se on i nesvijesno klanja »crvenom vragu«.

Boljševizam je u svojim osnovnim načelima odsjev ruskih vjerskih sekta. Eno »raskolnici« vide kao i boljševici u privatnom posjedu izvor zla; i jedni i drugi hoće da dokinu razliku između bogataša i siromaha, da u društvu ljudskom ne bude razlika, da raj bude već ovdje na zemlji, da ne bude države. Lenjin je izjavio: »Naš je konačni cilj, da nestane države i svake sistematske i organizirane vlasti«. I Trocki je kazao isto: »Neka nam svećenici svih vjera govore o nebu na drugom svijetu, ali mi hoćemo da stvorimo ljudskom rodu nebo na ovoj zemlji«. Boljševicima je vjera samo sredstvo u rukama bogatih buržuja, pa ju je stoga Buharin nazvao otrovom masa, opijumom puka.

Nekoji ruski sektarci zabacuju istočnu crkvu s njezinim svecima i relikvijama, a i boljševizam isto čini. Sektarci »njemaljaki« (ne mole) zagovaraju revoluciju, nemaju svećenika, a Krist im je bio samo čovjek. Sektarci »begoni« ili »straniki« (putnici) smatraju svaki ćudoredni ili vjerski poredak vražjim djelom. I sektarci »starobraća« ne priznaju zaređenih svećenika. I »starovjerci« ne vide u ruskoj crkvi Kristovu crkvu. »Neplaćaooci« uskraćuju porez crkvi i državi. »Medaljčiki« (nose medalje) ne daju poreza, ustaju protiv vlasti. »Božji ljudi« ili »Sveti Izrael« naviješta tisućgodišnje Božje kraljevstvo među ljudima, ali u komunističkom smislu. »Jehoviste« (koje je osnovao kapetan N. S. Iljin) nagoviješta borbu protiv svih vjera kao »satanista«, pa i protiv kršćanstva. Za rata se pojavise »svjatoduhovci«. Oni vele, da se izgubila prava kršćanska vjera, te da u svijetu ne postoje pravi svećenici kao nasljednici apostola; oni se bore protiv svake hijerarhije i birokracije, crkvene i svjetske vlasti kao »antikristova pečata«. U Rusiji su najraširenije sekte »duhoborci« i »mokolani«, koje imaju komunistički program. Po srednjoj Rusiji raširiše se »hlisti (bičevaoci)«, i od njih izišli »škopci«. Prvi imaju seksualni komunizam, zadnji se naprotiv čak osakate. Pristaše sekte »vatrom krštenih« daju se čak spaliti. I kod boljševika ima tako zvanih »afričkih noći«, gdje se članovi »Komsomola« podaju spolnom promiskuitetu.

U Rusiji je broj sektaraca tako velik, da obuhvaća trećinu čitavog pučanstva. To je poseban pojav. Dok je inteligencija ruska kadila zapadnom socijalizmu, puk se gubio u nekom komunističkom misticizmu. Ako je kršćanstvo imalo utjecaja na mase, to je taj utjecaj ostao samo vanjskim; puk je ceremonije i običaje volio iz navade. Tu je falila temeljita kršćanska pouka, jer pravoslavno svećenstvo ne uživa ni kod inteligencije ni kod puka pravog

ugleda. Kriva je tome i mala obrazovanost te obiteljske brige. Utjecaj je pravoslavne crkve bio minimalan, a u očima je mnogih crkva bila samo ropkinja apsolutiste imperatora.

Kako se vidi, boljševizam je našao pripravljeno tlo za svoje komunističke i buntovne ideje.

3. Borba protiv vjere i čudoređa.

Rus se drži predaje; po prirodi je konzervativan. Takova je barem masa u velikoj većini. Boljševici su navalili, da taj konzervativizam silom unište. Crkve su pozatvarali te ih pretvorili u lokale ateističkih društava ili zabavnih udruženja, ili u nje čak smjestiše radionice. Mjesto zvona čuju se tvorničke sirene. Ruski narod ljubi relikvije svetaca. Boljševici otvoriše muzeje pa tamo prenijеше tjelesa svetaca. Uz tjelesa pravoslavnih mučenika Antonija, Ivana i Eustahija (koji poginuşe za vjeru g. 1344) postaviše dva ormarića, u kojima su bili mumificirani: žaba i štakor.

Boljševizam je odmah od svojega početka uveo, da se po vojarnama i po školama mjesto vjeronauka drže protuvjerske pouke. Sva mladež mora stupiti u udruženja »Komsomol«. Po ulicama se neprestano dijele letaci, puni napadaja na vjeru. Osobito je raširen časopis »Bezbožnik«. No nedavno je Trocki priznao, da boljševizam ima od sve štampe malo koristi. Isto se mora kazati i o plaćenicima, koji službeno naokolo šire ateizam. Ruski radnik ili seljak sluša predavanje novih prosvjetitelja, ali se ipak drži vjere svojih otaca, jer je uvjeren, da će i ova boljševička poplava proći.

Boljševički ateizam oponaša ceremonije pravoslavne crkve. Trocki je organizirao velike teatralne procesije, u kojima se rugaju pravoslavnim svecima i misi i svemu. Često su maskirane svece nosili u procesiji pa ih na koncu na veselje raspuštene djece izbatinali ili spalili. Putem su pjevali pjesme, koje imaju poznati crkveni napjev, ali se po sadržaju rugaju Isusu, bl. Djevici i svim svecima. Po selima uvedoše zabave i plesove, samo da seljake odvrate od Boga i vjere. U Moskvi postoji kazalište »Bezbožnik«, koje svake večeri daje ateističke komade i to za radnike i vojnike.

Kako se samim izrugivanjem obično ljudi tek odbijaju, to su boljševici počeli da daju i nešto pozitivno. Trocki je dao policaj, da se nadomjesti krštenje, ceremonija kod ženidbe i pokopa. Komunistički članovi donesu novorođeno dijete u loka. stranke. Tu tajnik vrši ulogu svećenika, članovi su kumovi; sva je dvorana crveno rasvijetljena. Čuje se glas zvona, zastor se diže, a za crvenim stolom sjede roditelji s novorođenčtom. Govornik upozori na važnost časa, predloži više revolucionarnih imena na biranje. Nato roditelji ustanu i svečano obećaju, da će svoje dijete odgojiti u duhu boljševičkom. Zatim se sastavi zapisnik, učesnici čestitaju. Za žensku su djecu predviđena imena »Oktjabrina« (na

uspomenu oktobarske revolucije) ili »konstitucija« ili »revolucija«, za mušku »Červonec« (ruski novac), »spartak«, »tekstil« i t. d. Na koncu se zapjeva internacionala.

Jednako je Trocki uveo svečano proglašenje radnika. To se obavlja u sjajnoj dvorani uz mnogo govora i uz glazbu. Slično obavljaju i pogreb bez križa i bez svećenika. Uopće sovjetska vlada ide za tim, da radnik dobije što više slobodna vremena za kino i sovjetske priredbe. I šport im služi za to, da istisnu kršćanstvo iz narodne duše. Jednako nastupaju, da bi iz narodnih običaja istisli Boga i vjeru. Tako Rus kaže »spasibo« (neka te bog čuva!) za ono, što mi velimo »Hvala!«. Sovjet je uveo izraz »merci«. I zapadni su kalendar proglasili državnim samo zato, da tako izbrišu uspomene stare crkve.

Bolševici su najjače udarili na obitelj, jer su dokinuli vjersko vjenčanje i nerazrješivost braka. Dvoje stupe pred državni odbor i izjave, da žele skupa živjeti. Time je vjenčanje gotovo. Ali zato se brak može vrlo lako i rastaviti. Dosta je samo, da jedan bračni drug izjavi pred vlastima, da se želi rastaviti. Vlast odmah izvjesi oglas na svom uredu i pozivlje drugoga bračnog druga na preslušanje; ako ne dođe, rastava je gotova. (U ostalom malo koristi, ako i dođe). Žena, koja ode na putovanje, već drugi dan nije sigurna, da se njezin čovjek nije od nje rastavio i to službeno. Isto vrijedi i za muža. Jadne li djece! Nevina djeca pri tome strašno stradaju.

A kako se tekar mladež kviri! Svaka drugarica, koju odabere mladi kavalir, mora da slijedi njegov glas. Po svoj je Rusiji poznata nova moda t. zv. »afričkih noći«, gdje se ženska i muška mladež skupa podaje noćnim orgijama u svojoj golotinji. O tome nema kritike, i novine moraju šutjeti. Kraj takovog morala nije čudo, da kod mladeži upravo cvjeta i samoubojstvo.

A tek jadne žene! Pred posebnim uredom čekaju brojne žene, da dobiju dopuštenje, te se riješe ljudskog začetka na račun države i državnih liječnika. I taj ured nema velikih skrupula. On to lako dopušta, ako je obitelj brojna, ako je takova nema bolesna ili slaba, ako su socijalne poteškoće. Ne treba da podaci odgovaraju istini. Ured dopusti takovu operaciju sveučilištarki, ako je u zadnjem semestru ili pred ispitom. Tako se lakoumno postupa, kao da se radi o većem ili manjem broju domaće marve.

Sovjetska je republika ženu povukla čak u vojsku. Već je za rata general Judetić znao stvoriti jedan čitav korp od petrogradskih radnica. Republika je poslala i dalje i dala ženama jednaku vlast u općinama i drugdje, da time odvuče njihovu pozornost od kućnog ognjišta.

Trocki je jednom napisao: »Socijalistički će čovjek jednom zavladatai nad svom prirodom pomoću stroja«. Za tim ide bolševizam, da ljudi što manje slobodne volje pokažu ili je uopće imaju.

Stroj s obzirom na moral, stroj s obzirom na kulturu. To je ideal začetnika bolševizma, jer će onda bolševički vođe lako vladati nad takovom masom.

To uvidaju i bolševički radnici, te ne će da se ožene s drugaricama, koje su upisane u stranci, nego traže djevojke, koje će čuvati kuću i brinuti se za djecu.

U nekojim su pokrajinama seljaci tako daleko došli, da ne haju ni za kakovu vjeru, nego su uveli staro pojanstvo te prikazuju krvne žrtve. Ali to nije nova vjera, nego samo sujevjerje.

4. Bolševičko ćudoređe.

»Sloboda je građanska predrasuda!«. Tako je kazao Lenjin, jer je uvjeren bio, da samo diktatura, pouzdana vojska, sila uhoda i tamničara može ćovječanstvu podati novu sreću. Stoga je bolševizam i usvojio tezu »Samo diktura može ljude dovesti do njihove sreće«.

Samo je dosljedno tome, ako Lenjin govori pred ruskom mladeži: »Mi nijećemo svako ćudoređe, koje bi imalo svoj temelj, izvan ćovjeka. Po našem je mnijenju ćudoređe sasvim podvrgnuto interesima klasne borbe. Što uništuje staro društvo i podupire udruženje proletarijata sve to je ćudoredno. Naše dakle ćudoređe sastoji se u disciplini i svjesnoj borbi protiv izrabljivaća. Mi ne vjerujemo u načela vječnog ćudoređa. Komunistićki je moral isto što i borba za ućvršćivanje proletarske diktature«. S tim se slaže i Lenjinov ućenik E. Preobraženski, te i Deržinski (šef »Ćeke«) Taj radnićki moral mijenja se prema interesima borbe pa se ne žaca ni laži, prijevare i sl.

Pod utjecajem ovih načela vidimo, da si radnici i bolševici malo razbijaju glavu, kako će ćudoredno živjeti. Broj malih zlikovaca raste iz dana u dan, tako te se snobivaju i sami bolševički vođe. Plod takove nauke ne može dugo izostati. Selima i gradovima obilaze cijele ćete mladih kradljivaca, provalnika i ubojica. To je postalo upravo epidemijom, pa se zlo sve to više širi na sve strane. Stariji i zreliji ljudi zabrinuto gledaju, kamo sve to vodi. Jedina im je utjeha, da će i tome doći kraj. Ta i nerazumni konj leti prema bezdnu, ali se konaćno ipak zaustavi i ne će da u njemu zaglavi.

